

Lovforslag nr. L 159. Fremsat den 18. februar 1983 af Glistrup (FP), Askjær Jørgensen (FP) og Poulsgaard (FP)

Forslag

til

Lov mod skattheyderbetaling af kantiner m.v.

§ 1. Skattheyderne skal ikke tvinges til at betale helt eller delvis for andres mad, drikke eller tobak.

§ 2. Undtaget fra § 1 er forplejning af

- a) Sygehuspatienter og
- b) Klienter, der opholder sig på særforso-
gens institutioner.

Bemærkninger til lovforslaget

Sandsynligvis et beløb i størrelsesordenen 8–10 milliarder bruges hvert år af skatteydermidler til betaling af fortæring. Formålet med nærværende lovforslag er at opnå vidtrækkende besparelser på disse poster.

Restaurationslov nr. 121 af 25. marts 1970 kapitel 4, jfr. lovbekendtgørelse nr. 141 af 30. marts 1978 – der optrykkes som bilag 1 til nærværende forslag – indeholder dansk rets hovedbestemmelser om kantiner.

Arbejdsmiljø- og arbejderbeskyttelsesreglerne er fastlagt i lov nr. 681 af 23. december 1975. Bortset fra paragraffen om bedriftssundhedstjeneste trådte den i kraft den 1. juli 1977.

Loven ophæver generelt arbejderbeskyttelseslovene nr. 226, 227 og 228 af 11. juni 1957.

Med hjemmel i 1975-lovens §§ 43 og 89 har arbejdsministeren imidlertid ved bekendtgørelse nr. 321 af 21. juni 1977 bestemt, at en række regler fra den gamle lovgivning fortsat skal være gældende.

Dette gælder således forskrifterne om opholds- og spiserum – henholdsvis § 13, punkt 12, og § 5, punkt 11 i de gamle love.

Disse to paragraffer er næsten enslydende. De siger, at der skal anvises medarbejderne passende plads til at indtage deres måltider og gives dem mulighed for at opvarme medbragt mad og drikke. Hvor arbejdets art gør det påkrævet eller naturligt, at medarbejderne ikke spiser i arbejdslokalet, skal der indrettes passende spiserum for vedkommende medarbejdere, hvis dette i øvrigt er rimeligt. Endvidere kan arbejdstilsynet påbyde virksomheden at indrette sådanne spiserum, for så vidt dette ikke volder virksomheden meget store vanskeligheder.

Nærmere fortolkning vedrørende paragrafferens enkeltheder kan læses i Erik Dreyer: »Lov om almindelig arbejderbeskyttelse«, side 187 ff.

Bekendtgørelsen opretholder også den gamle lovgivning om, at arbejdsstedet skal rengøres og spiserum opvarmes.

Nærværende forslag berører ikke denne lovgivning, idet det i den forbindelse angår de tilfælde, hvor der sker salg af mad, drikke og tobak. Når

det finder sted, kræver forslaget, at salgsprisen fastsættes således, at der sker fuld dækning af alle omkostninger, altså typisk:

- a. Kantine- og køkkenlokalernes anskaffelse
- b. Lokalernes rengøring, vedligeholdelse og opvarmning
- c. El, gas, vand og renovation
- d. Inventar
- e. Administration, kasseapparat, telefon og administrationsinventar
- f. Porcelæn, glas, bestik m.v.
- g. Kantinepersonale til tilberedning, betjening, afrydning og opvask
- h. Råvarer og andre varer med løbende forbrug, f.eks. opvaskemidler, karklude og kaffefiltre
- i. Moms.

Om private arbejdsgivere vil forlange den fulde omkostningsdækning, ligger uden for forslaget, der alene vil sikre, at skatteydermidler ikke anvendes, så særlige befolkningsgrupper fortsat særbegunstiges for skatteydermidler med hensyn til så typiske – og mellem de forskellige mennesker stærkt størrelsesvarierende – privatforbrugsudgifter som mad og drikke.

Som forholdene er i øjeblikket, muliggør finansloven og de kommunale budgetter, at en del af de offentligt ansatte kan opnå billig bispisning af sig selv, familie og bekendte på skatteydernes bekostning og i visse tilfælde endog har mulighed for – ligeledes på skatteyderbekostning – at hjemtage smørrebrød på favoritbetingelser til familiebrug og selskabelige formål.

Det er forargeligt, at offentligt ansatte på den måde som et tillæg til deres gode løn får et skattefrit tillæg i form af kantinebispisning til symbolske priser (5.000 kr. sparet på madkontoen er næsten lige så godt som 15.000 kr. i lønforhøjelse).

Men den indbyrdes kævl og misundelse inden for den offentlige sektors egne fire vægge slår tilmed ud i lys lue. Mortensaften 1978 anholdt politiet således 147 studerende, der var trængt ind i Københavns rådhuskantiner, fordi man dér – i kraft af større skatteydertilskud – fik serveringerne billigere end på universitetets kantine. Lignende demonstra-

tioner blev 7. november 1978 iværksat af 700 gymnasieelever o.lign. i Århus amtsgård og 13. november 1978 af 100 seminarister over for undervisningsministeriet, mens studerende fra Københavns Teknikum to dage efter besatte arbejdsdirektoratets kantine. 28. november var det Roskildeuniversitetets folkenes tur til at invitere sig selv på gratis frokost i kommunale forvaltningskantiner. Epidemien sluttede, da Hellerup Seminarium-elever den 5. december 1978 gik løs på Gentofe Rådhus-kantine.

Rigsrevisionen og statsrevisorerne har efterlyst en klar bevillingsretlig definering af statens bidrag til kantinedrift. I den anledning afgav et embedsmandsudvalg under administrationsdepartementet i 1980 en betænkning (nr. 908) vedrørende en ensartet løsning af problemerne omkring kantinedrift inden for hele statens område. (Det var dertil fuldmægtig Jussi Merklin blev landsforvist 8. november 1978, da han havde tilladt sig at kritisere regeringen aftenen i forvejen i fjernsynet).

I øvrigt kan man finde orientering om arbejdet i statsrevisorernes beretning 1975-76 nr. 5 om kantinedrift ved universiteterne og de højere læreanstalter og 1976-77 nr. 36 om driften af forsvarets cafeteriaer samt statsrevisorernes endelige betænkning over statsregnskabet for finansåret 1975-76, side 157 ff. Om Københavns Universitets kantineforhold henvises til Folketingstidende 1979-80, 2. samling, sp. 11881 f, jfr. 1978-79 sp. 6070 f. I Folketingstidende 1978-79 sp. 3639-3643 og 4119 f behandles Steen Folkes og Ritt Bjerregaards - i forhold til fremskridtspartiet (og nødvendighedens krav) - helt modstående opfattelse. For et par måneder siden oplystes i folkettinget (sp. 2123), at »der er et cirkulære under udsendelse fra finansministeriet om oprettelse og drift af personalekantiner m.v. hos statslige institutioner. Herefter skal priserne i kantiner fastsættes således, at de mindst giver dækning for varernes fremstillingsomkostninger, dvs. råvarernes pris samt lønomkostninger vedrørende indkøb, tilberedning, salg og administration.« Dette cirkulære er nu udsendt og optrykt som bilag 6. Jfr. også bilag 4 om den seneste kommunale udvikling.

Selv om de mange fremskridtsstormløb i årenes løb nu synes at bære frugter, skal vi videre frem. Tiden må nu være inde for folkettinget til at gribe ind på området og træffe de afgørelser, som dette landets øverste organ finder er rigtige, i stedet for fortsat at lade det hele lallesvømme i et syndigt rod og inkonsekvensmageri.

Til brug for de fortsatte sparekampagner bør indenrigsministeriet fra samtlige amter og kommuner indhente specificerede opgørelser over, hvor

store beløb de pågældende har brugt i 1982 til mad, drikke og tobak. Alene tværsammenligningen heraf vil nok have en kolossal pædagogisk virkning. Henstillingen fra december 1982 (bilag 4) kan kun være en første begyndelse. Desværre har ikke engang momsvesenet tal på, hvor mange offentlige kantiner der er i dagens Danmark (Folketingstidende 1982-83 sp. 2121-2123).

Specielt hvad angår det værnepligtige personel, må hovedsynspunktet være, at det udbetalte standardkostpengebeløb må være stort nok til at betale tre daglige måltider af tilstrækkelig næringsværdi.

Såfremt dette ikke kan lade sig gøre - enten på grund af lokale driftsteknisk set uheldige forhold som for »små« tjenestesteder eller på grund af urational drift - må det pågældende værnepligtige personel kompenseres gennem øgede kostpengebeløb.

Tilsvarende betragtninger gør sig gældende for ikke-værnepligtigt militærpersonel til tjeneste uden for sædvanligt tjenestested i det omfang, dette ikke allerede er tilgodeset i form af andre særydelser.

Kantiner i forbindelse med undervisningsinstitutioner betjener både det lønnede personale og de studerende. Foranførte betragtninger gælder også for disse kantiner. Sociale ydelser - herunder også studentsociale - må klart fremgå af de offentlige budgetter. De bør vedtages, disponeres og revideres adskilt fra anden offentlig udfoldelse. Om fremskridtspartiets helhedsplan vedrørende uddannelsesstøtte henvises til FREMSKRIDT 1978-18 side 4-5.

Ved lov nr. 204 af 10. maj 1978 og lov nr. 445 af 13. september 1978 indførtes kantineoms fra 1. oktober 1978.

Fremskridtspartiet stemte imod disse (under det nuværende frådseriregime) nytteløse byrder på befolkningen, men så længe de gælder, må de naturligvis lige så fuldt påhvile den offentlige sektors marketenderier som samfundet i øvrigt. Fremskridtspartiet kan derfor billige den principielle indstilling, som den daværende regering har udtrykt i svar til folketingsmand Kristen Poulsgaard den 11. og 25. oktober 1978. Skal Danmark reddes fra de folketingskåbte samfundssvøber, sker det ikke ved fortsatte ødslerier, men kun ved yderste sparsommelighed over næsten hele linjen - og i hvert fald den del af linjen, som angår tilskud til, at den offentlige sektors folk æder og drikker for skatteydernes regning.

Nærværende forslag vil også få en dræbende virkning på de udskjelser i multimillionklassen, som politikere og ledende embedsmænd nu tillader sig, jfr. for eksempel spørgsmål nr. 229 og 230 af

10. november 1978 fra folketingsmand Kjærulff-Schmidt. Stærkt kritisable er de forhold, hvorunder det offentlige yder honorarer, diæter, godtgørelser for fraværelse fra hjemstedet m.v. og samtidig yder gratis måltider til de pågældende.

I henhold til gældende regler – eksempelvis finansministeriets cirkulære af 22. september 1978 – skal der ske et vist fradrag i disse ydelser, såfremt der modtages gratis måltider under rejser, møder kurser m.v., men disse fradrag, der typisk er af størrelsesordenen 40 kr. for et hovedmåltid, dækker jo langt fra de festmåltider, som ikke er ualmindelige i det offentlige.

Derfor mener forslagsstillerne, at det helt må overlades til den enkelte for egen regning selv at købe sig den forplejning, vedkommende ønsker.

Nogle vil sikkert mene, at der vil være et særligt problem i udenrigstjenesten og i det hele i Danmarks relationer til fremmede magter.

For så vidt angår kongehusets repræsentation er forholdet imidlertid det, at de på finanslovens §§ 5 og 6 omhandlede beløb er tilstrækkelige. Eventuel anden strengt påkrævet forplejningsvirksomhed fra statens side må klares via finanslovens repræsentationstillægsposter (finansloven er jo en lov med samme rang, som den hermed foreslåede lov om kantiner vil få, når den bliver vedtaget).

I kommuner og amter er der næppe i noget som helst tilfælde sagligt behov for, at skatteyderne betaler én eneste øre til repræsentative udfoldelser, der indebærer, at folk får serveringer uden at betale af egen lomme.

Det afvises totalt, at det offentlige fortsat skal ligge under for den umoralske tese: den, der smører godt, kører godt.

Sygehusmilliarderne skal først og fremmest bruges til at styrke helbredelsen af patienterne, men sygehusenes virksomhed deler sig i to hovedgrupper: sygdomsbehandling og hotelfunktion.

Den sidste deler sig igen i opholdsfaciliteter og restauration.

Opholdet – det at have en seng at sove i, lænestole, fjernsynsrum osv. – giver typisk ikke patienten nogen besparelse. Han vil oftest opretholde et hjem ved siden af, som står ledigt.

Restaurationen – bespisning og bedrikning af den indlagte – er derimod et direkte tilskud til privatøkonomien. Der spares egne udgifter til mad og drikke.

Selvfolgelig er nogle patienter så hårdt slået ud af sygdom, at de ikke selv kan betale for deres mad og drikke, og i nogle tilfælde nødvendiggør sygdom særlig – undertiden også særlig dyr – kost. Disse problemer kunne tænkes ordnet over den

sociale bistandslov, der forhåbentlig snarest erstattes af fremskridtspartiets forslag om sociale sikringsvagter (FREMSKRIDT 1976-21, side 3, og 1977 c, side 7).

Blandt andet for at undgå urimelig ekstraadministration undtager forslaget § 2 imidlertid sygehuspatienter og særforsorgsinstitutionsklienter. Så må man tage med, at nogle økonomisk velfunderede derved vil smutte med og blive bispist og bedrukket af skatteyderne, blot fordi de for en tid er havnet på vedkommende institution.

Derimod er der ikke indrettet nogen undtagelsesbestemmelse i lovforslaget for eksempel for fængsler, plejehjem og andre institutioner, hvor ophold ofte vil være af længere varighed, og hvor klientelet typisk er i besiddelse af fuld habilitet. Når forslagsstillerne – under nogen tvivl – ikke har medtaget nogen undtagelsesregel herom i forslaget, beror det på, at en spisebilletordning til flertallet af disse institutioners beboere må kunne administreres uden ekstra omkostninger over socialministeriets budget gennem en ændring til sociallovgivningen. Summa summarum: Det findes bedst, at udgangspunktet for folketingsarbejdet meget langt er det rene princip, og så må det under folketingets arbejde med sagen vise sig, hvor langt man med rimeligheden i behold kan få udgangspunktet til at bære, og hvordan eventuelle undtagelsesregler kan udformes på teknisk acceptabel vis.

Sociale hensyn vil især kunne påberåbes med styrke, hvor det drejer sig om kosten til den opvoksede slægt, der endnu selv er for uudviklet til at fatte det forkastelige i at blive spist af med popcorn, wienerbrød, slik og franske kartofler. Derfor vedrører en anden mulig undtagelsesbestemmelse næringsrig skolebespisning, jfr. herom den som bilag 2 optrykte artikel. De dér anførte synspunkter kan også drøftes i forhold til vuggestuer, børnehaver og fritidshjem.

Så længe folkepensionen er så uanstændig lav, kan subsidiering også drøftes til madudbringelsesordninger.

På en måde kan man godt sige, at skatteyderne også betaler for et udsnit af mad, drikke og tobak, som ydes i den private sektor, for eksempel gennem repræsentationsudgiftsfradrag og arbejdspladskantiner med fradragsberettigede virksomhedstilskud. Nærværende forslag rammer ikke disse foreteelser. De fjernes bedst ved ophævelse af indkomstkatten (se fremskridtslovsforslag nr. 241 og 240 af 8. september 1975 samt nr. 117 af 22. marts 1977, jfr. FREMSKRIDT 1977-17, side 15).

At begynde generelt at pille ud den del af den betændte skattelovgivning er nok halsløs gerning, og vi må derfor doje den i den – forhåbentlig meget korte – restlevetid, gammelpartiernes skurkagtige, asociale indkomstskatterestriktioner endnu har. I denne overgangsperiode belemres vi så med det overgangsproblem, at private foretagender er skattefinansierede. Her er det for det første klart, at

institutioner, der får offentlige tilskud, som helt eller overvejende er bestemt til at dække deres underskud, selvsagt er omfattet af loven. Det gælder for eksempel postvæsenet og statsbanerne samt mange såkaldte selvejende institutioner og de påstået sociale boligselskaber. Men også Danmarks Radios billige kantinepriser må ophøre. Under nutidens forhold må radio- og fjernsynslicensen nemlig betegnes som en skat.

- Bilag 1: Restaurationslov nr. 121 af 25. marts 1970, kapitel 4. (Uberørt af de ændringer, der er foretaget i loven i øvrigt ved lov nr. 507 af 29. november 1972 og lov nr. 140 af 29. marts 1978).
- Bilag 2: Glistrup-artikel (»Skolemad«) i Sidste Nyt fra ca. 19. januar 1980.
- Bilag 3: Notits i Jyllands-Posten for 23. januar 1983.
- Bilag 4: Notits i Politiken for 7. januar 1983.
- Bilag 5: Notits i Berlingske Tidende for 29. januar 1983.
- Bilag 6: Cirkulære af 3. december 1982 om oprettelse og drift af personalekantiner m.v. hos statslige institutioner.

Restaurationslov nr. 121 af 25. marts 1970, kapitel 4**Kapitel 4***Marketenderier, pensionater m.v.*

§ 20. Næringsbrev kræves ikke til marketenderivirksomhed (kantinevirksomhed). Herved forstås servering i dertil indrettede lokaler i eller i tilknytning til arbejdspladser og tilsvarende steder for personer, der er beskæftiget i virksomheden, for personer, der besøger nogen af de beskæftigede, samt for chauffører, bude o.lign. med ærinde i virksomheden. Handelsministeren kan for særlige kategorier af virksomheder fastsætte nærmere regler til afgrænsning af de adgangsberettigedes kreds.

Stk. 2. Marketenderivirksomhed med servering af stærke drikke må ikke drives uden tilladelse fra politiet. Tilladelse kan alene gives til en virksomhed eller en flerhed af virksomheder eller, med tilslutning af vedkommende virksomhed eller virksomheder, til en sammenslutning af de beskæftigede. Tilladelse gives for arbejdspladser, der ikke er knyttet til bestemte virksomheder, til en sammenslutning af de beskæftigede. I marketenderier med servering af stærke drikke skal der være ansat en af politiet godkendt marketender til at forestå den daglige drift. Marketenderens løn må hverken helt eller delvis fastsættes som en procentdel af omsætningen af stærke drikke.

Stk. 3. Tilladelse eller godkendelse i henhold til stk. 2 kan kun nægtes eller begrænses, såfremt særlige omstændigheder giver anledning dertil. Tilladelse eller godkendelse kan tilbagekaldes, hvis reglerne for marketenderivirksomhed tilsidesættes, eller der jævnlig forekommer drukkenskab.

Stk. 4. I de i stk. 2 nævnte marketenderier må andre stærke drikke end øl og bordvin ikke udleveres, serveres eller nydes. Øl og bordvin må ikke serveres uden for de i vedkommende virksomhed fastsatte spisetider. I

andre marketenderier må hverken nydes eller serveres stærke drikke.

Stk. 5. Det strafferetlige ansvar efter § 32, stk. 5, for de i stk. 2 nævnte marketenderiers drift påhviler såvel marketenderitilladelsens indehaver som marketenderen. I andre marketenderier påhviler ansvaret den, for hvis regning marketenderiet drives. Det er forbudt at tilbageholde arbejds løn til dækning af skyld i marketenderier. Der må ikke finde handel sted i marketenderilokalerne. Dog kan handelsministeren fastsætte bestemmelser, hvorefter der i marketenderier uden næringsbrev kan forhandles nærmere angivne føde- og drikkevarer, personlige fornødenheder og lignende.

Stk. 6. Marketenderier må længst holdes åbne i tiden fra en halv time før arbejdstidens begyndelse til en halv time efter dennes ophør. Politiet kan dog tillade, at et marketenderi holdes åbnet i indtil 1½ time efter arbejdstidens ophør. I lukketiden må der ikke serveres i marketenderilokalerne. Dette gælder dog ikke ved sammenkomster, der anmeldes til politiet, og som bekostes af vedkommende virksomhed, eller som er foranstaltet af organisationer af de i virksomheden beskæftigede. Endvidere kan lokalerne i lukketiden anvendes i henhold til lejlighedstilladelse efter § 22, men kun såfremt der alene deltager de i virksomheden ansatte samt disse gæster.

Stk. 7. Handelsministeren kan i særlige tilfælde tillade, at der i marketenderilokaler – også efter marketenderiets lukketid – finder servering sted af den i § 21 omhandlede karakter. Sådantilladelse giver ikke ret til udskænkning af andre stærke drikke end øl af skatteklasse I og bordvin.

§ 21. Næringsbrev kræves ikke for personer med bopæl her i landet til

Bilag til f.t.l. mod skatteyderbetaling af kantiner m.v.

- 1) modtagelse i mindst 6 nætter af overnatende gæster med mulighed for servering,
- 2) regelmæssig servering for gæster efter forudgående aftale.

Stk. 2. Politiet kan med samtykke fra kommunalbestyrelsen for indtil 1 år ad gangen tillade, at virksomhed i henhold til stk. 1, nr. 1, omfatter modtagelse af gæster for mindst 3 nætter ad gangen. Tilladelsen kan tilbagekaldes, såfremt forholdene giver anledning dertil.

Stk. 3. I de nævnte virksomheder må stærke drikke kun serveres i forbindelse med de

faste måltider.

§ 22. Ved fester, møder, markeder, valg, midlertidige udstillinger og lignende særlige lejligheder kan politiet tillade, at en dertil udpeget person, fortrinsvis en restauratør, udøver en af loven omfattet virksomhed uden anden adkomst.

Stk. 2. Højskolers, landbrugsskolers og lignende institutioners servering ved fælles måltider for deltagere ved institutionens sammenkomster og møder kan ske uden tilladelse fra politiet.

Artikel i dagbladet Sidste Nyt for ca. 19. januar 1980

Skolemad

Mange fremskridtsfolk bliver ophidsede og krasbørstige, når man mumler noget om, at skatteyderne skal betale skolebespisning.

Holdningen er noget, som vi kan lære af: Vi er alt for tilbøjelige til at have alt for begrænset horisont, når vi skal tage stilling til politiske spørgsmål. Dels udtaler mange sig helt kategorisk, som om det drejede sig om alt eller intet: Skal skatteyderne betale alt, hvad skolebørnene spiser og drikker, eller skal de overhovedet ikke betale noget. Dels er man for tilbøjelig til udelukkende at tage stilling ud fra, hvordan forholdene er i ens egen familie. Eller måske allerhøjest i ens egen omgangskreds eller kommune. Vi skal imidlertid tilrettelægge fremskridtspolitikken, så den tager hensyn til forholdene overalt i landet.

Og her er det en kendsgerning, at mange skolebørn kommer i skole uden at have fået morgenmad og ofte uden madpakke eller med ikke særlig sundhedsgavnlig mad.

Dette kan man med rette være forarget over. Man kan ønske, at det var anderledes. Man kan råbe op om, at de pågældende forældre virkelig skulle se at sørge ordentligt for deres børn.

Alt dette hjælper imidlertid ikke stort. Sådan som familiemønsteret – bl.a. i kraft af indkomstskattetrykket – er blevet undergravet i den sidste snes år, kommer mange børn til at gå for lud og koldt vand.

Når kendsgerningerne er af den karakter, må fremskridtspolitikken selvsagt tilrettelægges under hensyntagen til kendsgerningerne. På dette felt, som vi gør det på alle andre områder.

Har vi først nedbrudt de absolutte barrierer for at tænke sagligt og fornuftigt også på dette felt, vil de videre overvejelser bekræfte, at fremskridtspartiet har ramt rigtigt med den

måde, som vi fra første færd har udformet vort skoleøkonomiforslag:

Forholdene er ikke egnede til almindelige centralt fastsatte regler. Samfundet skal stort set nøjes med, at staten yder den enkelte skole et bloktilskud, og så må forældrekræden have meget vidtgående bestemmelsesret med hensyn til, hvordan man netop på den pågældende skole udnytter bloktilskuddet mest frugtbringende.

Ude over landet, hvor kernefamilierne endnu ikke er gået i opløsning, og mor kan være hjemme det meste af dagen og passe sine børn, vil der næppe være fornuft i at bruge af skatteydermidlerne til skolen til bespisning af nogen art.

I storbyområder, hvor man er fri for så mange problemer, som der må betales til ude over landet, vil forholdet ofte være omvendt.

Meningen med et skatteyderbetalt skolevæsen er selvsagt, at det er en samfundsopgave, at børnene i den skolepligtige alder kommer til at udvikle sig fornuftigt og godt, for at de kan få det bedst mulige grundlag for den videre tilværelse.

Hertil hører selvsagt, at de får grundige kundskaber i dansk, regning og fremmedsprog, men også, at deres fysiske helbred trives.

Derfor er det, hvor hjemmene forsømmer den ernæringsmæssige opgave, afgjort et rimeligt formål at bruge skolemidlerne på at give sunde kosttilskud i opvækstårene. Udgiften hertil er meget mere fornuftig end så mange af de ting, som der nu ødsles med i skolevæsenet. Det må imidlertid tilrettelægges lokalt, hvor meget der skal sættes ind på den opgave: Skal det være alle børnene eller dem alle i en vis årgang? Skal det blot være en vitaminpille og et æble eller et glas mælk, eller skal det være mere vidtgående? Her vil forholdene stille sig forskelligt fra skole til skole, og ved at give den enkelte skoles for-

ældrereds nærbestemmelsesret over et på forhånd givet samlet pengebeløb, oplærer man børn og forældre til at forstå sammenhængen i tingene. Kan hjemmene give børnene bedre kost. bliver der så mange flere af

skattedyderkronerne til rådighed til for eksempel lejrskole, skolekomedie, eller hvad der nu ellers ligger i udkanten af, hvad de statsbetalte skattedyderpenge skal bruges til.

Notits i Jyllands-Posten for 23. januar 1983*Arbejdsgruppe skal se på den offentlige kost*

En arbejdsgruppe skal nu medvirke til at forbedre ernæringen inden for den offentlige forplejning og til, at ressourcerne bruges bedst muligt. Arbejdsgruppen tæller repræsentanter for Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening, Københavns og Frederiksberg kommuner samt Statens Levnedsmiddelinstitut, oplyser instituttet.

Mange mennesker, fra spædbørn til pensionister, spiser hver dag et eller flere måltider, som det offentlige producerer eller leve-

rer. Den offentlige forplejning omfatter ca. 600.000 personer. I 1980 kostede den omkring fem milliarder kr. Forplejningen omfatter f.eks. børn i daginstitutioner, værnepligtige, hospitalspatienter, beboere på plejehjem og pensionister, som får bragt mad hjem.

Der har været en stor vækst i visse dele af den offentlige forplejning, og den tekniske udvikling på storkøkkenområdet har været voldsom. Mange institutioner har haft svært ved at udnytte alle fordele ved nye metoder og ny teknik, siger levnedsmiddelinstitutet.

Bilag 4

Notits i Politiken for 7. januar 1983

*Slut med billig mad i kantiner**Kommunerne skal hæve priserne*

Af Preben Nyborg Madsen

Fra 1. juli er det slut med at spise billigt i de kommunale kantiner. De lune retter for under en femmer fordufter. Nu skal retten koste det, som det koster. Regeringen regner med at få 60 mill. kr. i kassen med dette spareindgreb.

Det er indenrigsministeriet, der har henstillet til kommuner og amtskommunerne landet rundt at følge principperne for de statslige personalekantiner. Hvilket med andre ord vil sige, at priserne stiger.

I cirkulæreskrivelsen fra midt i december peger indenrigsministeriet på, at kantinepri-

serne mindst bør give dækning for varernes fremstillingsomkostninger.

I øjeblikket er der stor forskel på de forskellige kommunale kantiner.

I Århus koster den lune ret 4,10 kr., smørrebrød 2,45 og kaffe 0,75. Hvert år ydes der tilskud på 700.000 kr. til amtsgårdens kantine. For at leve op til regeringens krav ventes disse priser at stige med ca. 40 pct.

I Albertslund kommune er det kommunale tilkud til kantinedrift på godt 500.000 kr. Priseksempler: Lun ret 7,50, smørrebrød 3,25 og kaffe 0,70 kr.

I Egtved kommune skønnes kantinedriften at opfylde de krav, der er anført i henstillingen. Priserne reguleres to gange årligt. Smørrebrød koster 3,25 og et bæger kaffe 1,25 kr. Den varme ret koster 15,50 kr.

Notits i Berlingske Tidende for 29. januar 1983*Mange statslige kantiner må lukke*

Det kan blive dobbelt så dyrt for ansatte på statslige institutioner at købe deres frokost i den dertil indrettede kantine som at stille sig i kø i den nærmeste smørrebrødsforretning for at købe den dér.

Resultatet bliver, at mange af de 480 statslige kantiner må lukke, fordi de ikke kan løbe rundt, og at de ansatte spilder dyr arbejdstid.

Statens administrationsdepartement har udsendt et cirkulære, der skal harmonisere de mange forskellige tilskud, der gælder for kantinerne drift. De er gået fra delvis til fuld dækning af udgifterne bortset fra indkøb af råvarer.

Fra nu af kan den enkelte institution dække lønudgiften til rengøring af kantine 100 pct. Desuden kan den dække en tredjedel af de lønudgifter, der i øvrigt er forbundet med kantine drift – dog kun op til en sjettedel af kantine omsætning, minus moms.

For døgnkantiner er dækningsloftet en fjerdedel af omsætningen.

Denne bestemmelse vil både ramme små kantiner med en lille omsætning og kantiner med højt serviceniveau.

Monopoltilsynets kantine med 250 daglige kunder er et godt eksempel på de kantiner, der bliver ramt. Her mener man, at bestem-

melserne, der er begyndt at træde i kraft, og som skal gælde på hele det statslige område fra 1. juli i år, betyder kantine gradvise lukning.

Monopoltilsynet har hidtil fået lønnen til kantinedriften betalt helt af staten, og kantinedriften har balanceret.

Hvis den fortsat skal løbe rundt, skal omsætningen stige 105 pct.

Tillidsmanden for de tjenestemandsansatte akademikere i Monopoltilsynet, ekspeditionssekretær Otto Holle, siger til akademikernes organisationsblad, AC-debat, at cirkulæret kolliderer med de tanker, der i de seneste år er udviklet med hensyn til en god personalepolitik over for de offentligt ansatte.

Akademikernes Centralorganisation har påpeget over for finansministeriet, at de stigende kantinepriser vil ramme studerende og elever på statsgymnasier særlig hårdt.

Også Danske Studerendes Fællesråd har protesteret.

»Cirkulæret er klart en trussel mod eksistensen af en del af de kantiner, der findes på uddannelsesstederne. De i forvejen skyhøje priser vil blive pumpet endnu højere op, og det vil få konsekvenser for det studenter sociale miljø. Kantine er ofte det eneste samlingssted, de studerende har«, siger Søren Hedegaard, der sidder i DSFs præsidium.

Lumby

Bilag 6

Finansministeriets cirkulære af 3. december 1982

Cirkulære om oprettelse og drift af personalekantiner m.v. hos statslige institutioner

Med henblik på opnåelse af ensartede retningslinjer for oprettelse og drift af personalekantiner i statslige styrelser, institutioner og virksomheder, herunder forsvaret og statslige uddannelsesinstitutioner, fastsættes herved følgende:

Oprettelse af kantiner

§ 1. Ved kantinevirksomhed forstås servering i dertil indrettede lokaler på eller i tilknytning til arbejdspladser og tilsvarende steder for personer, der er beskæftiget i en virksomhed, eller som besøger eller har ærinde i virksomheden.

Stk. 2. Der kan etableres kantine på statslige tjenestesteder, hvor der er et rimeligt behov for at give personalet, uddannelsessøgende, besøgende m.v. adgang til at købe tilberedt mad, forfriskninger og kioskvarer, såfremt det må antages, at kantinen kan drives økonomisk forsvarligt under hensyntagen til de i nærværende cirkulære fastsatte tilskudsmuligheder m.v.

Stk. 3. Kantinevirksomheden baseres på selvbetjening fra skranke og på selvfrydning fra gæsternes side.

Stk. 4. Etablering eller opretholdelse af kantiner, hvor det fornødne økonomiske grundlag ikke er til stede, må kun ske, hvor kantinen er et nødvendigt led i udøvelsen af virksomheden på det pågældende tjenestested, eller hvor andre ganske særlige forhold

taler herfor, og kun efter indhentet godkendelse fra de bevilgende myndigheder.

Institutionens bidrag til kantinedriften

§ 2. Priserne i kantinen skal fastsættes således, at de mindst giver dækning for varernes fremstillingsomkostninger, dvs. råvarernes pris, samt lønomkostninger vedrørende indkøb, tilberedning, salg og administration.

Stk. 2. Institutionen kan vederlagsfrit stille følgende faciliteter til rådighed:

- lokaler
- varme
- vand
- lys
- el/gas
- køkkenmaskiner og udstyr i øvrigt
- møbler, gardiner m.v.
- porcelæn, glas, bestik
- vaske- og opvaskemidler.

Inventar, udstyr og løsøre i øvrigt, der er stillet til rådighed i medfør af denne bestemmelse, forbliver statens ejendom og vedligeholdes for institutionens regning.

Stk. 3. Institutionen kan i øvrigt dække den del af de med kantineens drift forbundne lønudgifter, der medgår til nødvendig afrydning, til fjernelse af affald samt til opvask og rengøring. Denne andel kan kalkulatorisk fastsættes således: Lønudgiften til rengøring af spiselokale dækkes fuldt ud af institutionen. Herudover dækker institutionen en tred-

jedel af de øvrige med kantinen drift forbundne lønudgifter. Institutionens dækning af kantinen lønomkostninger, ekskl. rengøring af spiselokale, kan dog ikke overstige en sjettedel af den samlede omsætning ekskl. moms.

Stk. 4. For kantiner med mere end 14 timers åbningstid i døgnet i ugens fem første dage finder bestemmelsen i stk. 3 tilsvarende anvendelse, dog således at institutionens dækning af kantinen lønomkostninger ekskl. rengøring af spiselokale ikke kan overstige en fjerdedel af den samlede omsætning ekskl. moms.

Stk. 5. Kantiner, der væsentligst har til formål at betjene institutionens kunder, besøgende o.lign – hertil ikke henregnet uddannelsessøgende eller institutionsanbragte – bør tilstræbe, at den del af kantinen virksomhed, der hidrører fra udefra kommende kantinegæster, økonomisk hviler i sig selv, således at samtlige kantineudgifter dækkes af priserne.

Stk. 6. Såfremt der i institutioner af internatskarakter måtte være fastsat lavere kantinepriser for klienterne, end hvad der ville følge af tilskudsbestemmelserne i § 2, lægges de heri indeholdte principper dog til grund ved prisfastsættelsen for institutionens personale. Dette gælder ikke, såfremt personalets deltagelse i spisningen har tjenstlig karakter.

Kantinen organisation

§ 3. Kantinevirksomheden bør søges etableret således, at staten, bortset fra en forpligtelse i medfør af § 2, hverken pådrager sig noget økonomisk ansvar for kantinen driftsmæssige resultat eller noget erstatningsansvar for skader i forbindelse med kantinedriften. Dette hensyn kan normalt tilgodeses ved bortforpagning af kantinen til en selvstændig entreprenør eller ved overladelse af driften til en forening oprettet af personalet.

Stk. 2. Såfremt kantinen enten er et nødvendigt led i udøvelsen af virksomheden på det pågældende tjenestested eller dog må anses for naturligt forbundet med virksomhedens karakter, kan kantinen i stedet etableres som en del af den pågældende institution.

Budget, regnskab, revision m.v.

§ 4. Såfremt kantinen drives som en del af den pågældende institution, er kantinevirksomheden i det hele underlagt de regler, der bevillings-, regnskabs- og revisionsmæssigt er gældende for statslige institutioner.

Stk. 2. Ved udarbejdelsen af forslag til finanslov bør det af indledningen til Anmærkninger II til den enkelte hovedkonto fremgå, hvilke udgifter der forudsættes afholdt til kantinevirksomhed.

Stk. 3. Merudgifter og merindtægter, der er en direkte følge af en uforudset stigende efterspørgsel efter kantinen produkter, kan umiddelbart opføres på forslag til lov om tillægsbevilling. Det forudsættes herved, at en eventuel udgiftsforøgelse i fuldt omfang finansieres via indtægterne fra kantinen varesalg. En i forbindelse hermed nødvendig udvidelse i antallet af stillinger kan dog kun ske med finansministeriets forudgående tilslutning.

Stk. 4. Institutionens regnskabssystem tilrettelægges således, at der er mulighed for at kontrollere overholdelsen af de i § 2 fastsatte retningslinjer for, hvilke udgifter der skal finansieres gennem indtægterne ved varesalg. Ved tilrettelæggelsen vil det kunne være nødvendigt at foretage opdelinger af hensyn til varegrupper med forskellig avance. Der bør normalt foretages vareoptællinger og udarbejdes opgørelse af driftsresultat ved kantinevirksomheden flere gange i årets løb.

Stk. 5. Såfremt der som følge af nærværende cirkulæres bestemmelser konstateres et mindreforbrug i forhold til det på finansloven budgetterede, skal mindreforbruget optages som besparelse på forslag til lov om tillægsbevilling.

§ 5. Såfremt kantinen ikke drives som en del af den pågældende institution, men eksempelvis er overladt til en personaleforening eller bortforpagtet til en selvstændig entreprenør, og tilskud ydes i henhold til § 2, bør vilkårene for kantinedriften være skriftligt fastlagt. Der bør herunder ske en udtømmende fastlæggelse af den pågældende institutions forpligtelser over for kantinen, eventuelt ved henvisning til bestemmelser i nærværende cirkulæres § 2. Det bør i denne forbindelse præciseres, at institutionen ikke hæfter for tredjemands kontrakts- eller erstatningsmæssige krav over for kantinen, samt at kantinen selvstændighed klart bør

fremgå over for tredjemand. Det bør endvidere tilkendegives som et vilkår for ydelse af tilskud, at institutionen og rigsrevisionen efter eget skøn har adgang til at iværksætte videregående undersøgelse, herunder af kantinens forretningsmæssige drift som helhed.

Stk. 2. Inden hvert regnskabsårs begyndelse indsendes til institutionens godkendelse et budget for kantinens drift med angivelse af institutionens bidrag til kantinen.

Stk. 3. Kantinens regnskabssystem tilrettelægges således, at det kan danne grundlag for beregningen af institutionens bidrag i henhold til § 2, og således at der, som forudsat i § 4, stk. 4, sker en efter forholdene fastlagt opfølgning af udviklingen i kantinevirksomhedens driftsforløb.

Stk. 4. Kantinens regnskab bør være underkastet revision ved en statsautoriseret eller registreret revisor. For mindre kantiners vedkommende kan revisionen dog ske ved anden af institutionen godkendt person. Revisionen baseres i så fald på en af institutionen udarbejdet og af rigsrevisionen tiltrådt revisionsinstruks. Det reviderede regnskab indsendes senest 3 måneder efter regnskabsåret udløb til institutionens godkendelse.

Stk. 5. Den af institutionen afholdte lønudgift til rengøring af spiselokaler samt udgifter i medfør af § 2, stk. 2, bør fremgå af finanslovsforslagets indledning til Anmærkninger II til den enkelte hovedkonto og optages i øvrigt som driftsudgifter, fordelt på de respektive standardkonti. Institutionens udgifter i henhold til § 2, stk. 3 og stk. 4 – bortset fra løn til rengøring af spiselokale – ydes som tilskud og optages på finanslovsforslaget under bevillingskontoplanens konto 53. An-

dre tilskud. Tilskuddet benævnes »Tilskud til kantinedrift«.

Stk. 6. Institutionens udgifter i henhold til § 2, stk. 2, ydes efter regning. Udgifter i henhold til § 2, stk. 3 og stk. 4, kan på grundlag af budgetter, f.eks. kvartalsvis forud, ydes som a conto-bidrag, der reguleres på grundlag af det reviderede og godkendte regnskab. Institutionen kan ikke på anden måde bidrage til fremskaffelse af kapital til kantinedrift.

§ 6. Uanset under hvilken form en kantine drives, skal institutionens udgifter til kantinen afholdes inden for den godkendte bevillingsramme.

Stk. 2. Institutionen har indseende med, at kantinen drives økonomisk rationelt, og bør om nødvendigt tage skridt til afhjælpning af mangler i så henseende. Forsvarets Cafeterier, forsvarskommandoen, Postbox 202, 2950 Vedbæk, tlf. (02) 89 22 55, vil være indstillet på i begrænset omfang at yde rådgivningsmæssig bistand til øvrige statslige institutioner i spørgsmål vedrørende kantinevirksomheden, herunder regnskabssystemets rationelle tilrettelæggelse.

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser

§ 7. Nærværende cirkulæres bestemmelser forudsættes iværksat, så snart eksisterende kontraktlige eller andre aftalemæssige forpligtelser tillader det, dog senest den 1. juli 1983.

Stk. 2. Kantiner, der i dag drives som en del af institutionen – uagtet betingelserne i § 3, stk. 2, ikke er opfyldt – kan opretholde den hidtidige driftsform under iagttagelse af cirkulærets bestemmelser i øvrigt.

Finansministeriet, den 3. december 1982

HENNING CHRISTOPHERSEN

/ F. Skovby Mikkelsen